

Uchwała z dnia 21 lipca 2010 r., III CZP 49/10

Sędzia SN Antoni Górski (przewodniczący)

Sędzia SN Barbara Myszka

Sędzia SN Marek Sychowicz (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku Roberta A. przy uczestnictwie "P.R.D.", sp. z o.o. w E. o udzielenie zabezpieczenia, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 21 lipca 2010 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Białymstoku postanowieniem z dnia 8 kwietnia 2010 r.:

„Czy uprawniony może domagać się udzielenia zabezpieczenia roszczenia o stwierdzenie nieważności uchwały spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przez zawieszenie postępowania rejestrowego dotyczącego wpisu zmian na podstawie tej uchwały?”

podjął uchwałę:

Dopuszczalne jest zabezpieczenie roszczenia o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przez zawieszenie postępowania rejestrowego dotyczącego wpisu zmian na podstawie tej uchwały.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 17 lutego 2010 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie zabezpieczył – przed wszczęciem postępowania – roszczenie Roberta A. o stwierdzenie nieważności uchwał wspólników "P.R.D.", spółki z o.o. w E. o odwołaniu go z rady nadzorczej i powołaniu w jego miejsce Jana W., m.in. przez zawieszenie postępowania rejestrowego dotyczącego wpisu zmian wynikających z tych uchwał i wyznaczył wnioskodawcy dwutygodniowy termin do wytoczenia powództwa. Uznał, że wnioskodawca wykazał przesłanki zabezpieczenia

przewidziane w art. 730¹ k.p.c. i jako podstawę sposobu udzielonego zabezpieczenia powołał art. 755 § 1 k.p.c.

Przy rozpoznawaniu zażalenia "P.R.D.", spółki z o.o. w E. powstało przytoczone zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, które Sąd Apelacyjny w Białymstoku przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozpoznania. Zagadnienie to wiąże się z art. 252 § 2 k.s.h., według którego do powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników stosuje się odpowiednio art. 249 § 2 k.s.h., który przewiduje, że zaskarżenie uchwały wspólników nie wstrzymuje postępowania rejestrowego; sąd rejestrowy może jednak zawiesić postępowanie po przeprowadzeniu rozprawy. Sąd Apelacyjny powołał się na dwa poglądy wyrażone w literaturze. Według jednego, regulacja przewidziana w art. 249 § 2 k.s.h. oznacza, że wyłącznie właściwym do zawieszenia postępowania rejestrowego jest sąd rejestrowy, co wyklucza dopuszczalność udzielenia przez sąd właściwy do rozpoznania roszczenia o uchylenie uchwały wspólników zabezpieczenia tego roszczenia przez zawieszenie postępowania rejestrowego. Według drugiego poglądu, sąd "procesowy" może udzielić zabezpieczenia roszczenia o uchylenie uchwały wspólników o skutku analogicznym do zawieszenia postępowania rejestrowego, np. może orzec o zabezpieczeniu roszczenia przez wstrzymanie wykonania uchwały wspólników. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, że wskazana w art. 249 § 2 w związku z art. 252 § 2 k.s.h. możliwość zawieszenia postępowania rejestrowego przez sąd rejestrowy wyłącza dopuszczalność zawieszenia tego postępowania przez inny sąd, co nie oznacza niemożliwości zabezpieczenia przez sąd „procesowy” roszczenia o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników w inny sposób.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zagadnienie prawne w takiej postaci, w jakiej je sformułowano nie oddaje jego istoty; jego podstawą są wątpliwości związane z dopuszczalnością zabezpieczenia roszczenia o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przez zawieszenie postępowania rejestrowego dotyczącego wpisu zmian na podstawie tej uchwały. Rozstrzygając przedstawione zagadnienie należało więc odnieść się do tych wątpliwości.

Stosownie do art. 730 § 1 k.p.c., w każdej sprawie cywilnej podlegającej rozpoznaniu przez sąd lub sąd polubowny można żądać udzielenia zabezpieczenia. Według art. 730 § 2 k.p.c., sąd może udzielić zabezpieczenia przed wszczęciem

postępowania lub w jego toku. Nie ulega wątpliwości, że także w sprawie o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 252 § 1 k.s.h.) może zostać udzielone zabezpieczenie zarówno przed wszczęciem postępowania, jak i w jego toku, ustawa nie wskazuje jednak sposobu zabezpieczenia. Przedmiotem sprawy o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników nie jest roszczenie pieniężne, zatem do jego zabezpieczenia ma zastosowanie art. 755 k.p.c., który nakazuje sądowi udzielić zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni, nie wyłączając sposobów przewidzianych do zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. Przy wyborze sposobu zabezpieczenia sąd powinien kierować się ogólną dyrektywą postępowania zabezpieczającego wyrażoną w art. 730¹ § 3 k.p.c.; powinien uwzględnić interesy stron w takiej mierze, aby uprawnionemu zapewnić należytą ochronę prawną, a obowiązanego nie obciążać ponad potrzebę.

W przykładowym katalogu sposobów zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych zawartym w art. 755 § 1 k.p.c. nie jest wymienione zawieszenie postępowania rejestrowego, w pkt 3 tego przepisu wymienia się jednakże zawieszenie egzekucji lub postępowania wykonawczego. Brak bliższego określenia co oznacza „postępowanie wykonawcze” w rozumieniu tego przepisu prowadzi do przyjęcia, że chodzi o każde postępowanie zmierzające do wykonania orzeczenia lub decyzji, których istnienie, ważność lub skuteczność są przedmiotem postępowania w sprawie, w której udzielone zostało zabezpieczenie.

Sposobem wykonania uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością powodującej zmianę danych podlegających wpisowi do rejestru (np. nazwisk i imion członków rady nadzorczej – art. 168 w związku z art. 166 § 1 pkt 6 k.s.h.) lub kreującej zdarzenia podlegające takiemu wpisowi jest wpisanie tych zmian lub zdarzeń do rejestru. W świetle art. 755 § 1 pkt 3 k.p.c., zawieszenie postępowania zmierzającego do dokonania takiego wpisu (postępowania rejestrowego) może więc być sposobem udzielenia zabezpieczenia. Należy też zwrócić uwagę, że ustawa wprost dopuszcza możliwość udzielenia zabezpieczenia roszczenia niepieniężnego przez zawieszenie egzekucji, pomimo że na podstawie przepisów postępowania egzekucyjnego do zawieszenia tego postępowania uprawniony jest organ egzekucyjny (art. 818-821 k.p.c.).

Okoliczność, że stosownie do art. 252 § 2 w związku z art. 249 § 2 k.s.h. postępowanie rejestrowe może zawiesić sąd rejestrowy, nie wyłącza

dopuszczalności zabezpieczenia roszczenia o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przez zawieszenie postępowania rejestrowego. Jakkolwiek skutek decyzji sądu właściwego do zabezpieczenia roszczenia i sądu rejestrowego jest taki sam – zawieszenie postępowania rejestrowego prowadzącego do wpisania do rejestru zmian wynikających z uchwały wspólników – ale jest on konsekwencją różnych funkcji, jakie pełni zabezpieczenie roszczenia w postępowaniu rozpoznawczym oraz wstrzymanie postępowania – przez jego zawieszenie – prowadzonego przez sąd rejestrowy. W postępowaniu zabezpieczającym dla udzielenia zabezpieczenia – bez względu na sposób zabezpieczenia – istotne jest uprawdopodobnienie roszczenia i istnienie interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia (art. 730¹ § 1 k.p.c.). Zawieszenie postępowania rejestrowego przez sąd rejestrowy jest wyrazem realizacji obowiązku tego sądu dbałości o to, żeby dane wpisane do rejestru były prawdziwe (art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, jedn. tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 168, poz. 1186 ze zm.). Nie dopuszcza także do wpisywania danych formalnie podlegających wpisaniu, ale które ze względu na zaistniałe okoliczności będą w ocenie sądu rejestrowego musiały zostać wykreślone. W każdym z tych wypadków zawieszenie postępowania rejestrowego dokonywane jest przez inny sąd i w wyniku innego postępowania.

Zabezpieczenie roszczenia o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przez zawieszenie postępowania rejestrowego może nastąpić tylko na wniosek strony w takiej sprawie (art. 730¹ § 1 k.p.c.) i należy ono do sądu okręgowego właściwego miejscowo w takiej sprawie (art. 17 pkt 4² k.p.c.). Zawieszenia postępowania rejestrowego na podstawie art. 252 § 2 w związku z art. 249 § 2 k.s.h. dokonuje właściwy sąd rejestrowy (sąd rejonowy prowadzący rejestr dla danej spółki; art. 694² k.p.c.). W pierwszym wypadku zawieszenie postępowania rejestrowego może nastąpić na posiedzeniu niejawnym (art. 735 k.p.c.), natomiast w drugim po przeprowadzeniu rozprawy (art. 252 § 2 w związku z art. 249 § 2 k.s.h.).

Należy wreszcie zauważyć, że zabezpieczenie roszczenia o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przez zawieszenie postępowania rejestrowego dotyczącego wpisu zmian na podstawie tej uchwały może nastąpić – jak wskazano – jeszcze przed wszczęciem postępowania w sprawie o stwierdzenie nieważności uchwały. Zawieszenie natomiast

postępowania rejestrowego na podstawie art. 252 § 2 w związku z art. 249 § 2 k.s.h. może nastąpić dopiero po zaskarżeniu uchwały wspólników, co wynika ze zdania drugiego w związku ze zdaniem pierwszym art. 249 § 2 k.s.h. W sprawie, w której przedstawione zostało rozstrzygane zagadnienie prawne, w chwili wydawania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia przez zawieszenie postępowania rejestrowego sąd rejestrowy nie był zatem uprawniony do zawieszenia tego postępowania. Chociażby więc tylko z tego powodu nie mogło być mowy o niedopuszczalności udzielenia zabezpieczenia przez zawieszenie postępowania rejestrowego ze względu na wyłączającą tę możliwość kompetencję sądu rejestrowego.

W tej sytuacji Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak wyżej.